

3. OBJECTIUS AMBIENTALS DEL PLANEJAMENT TERRITORIAL

En aquest capítol de l'informe es detallen els principals objectius ambientals que l'equip redactor del Pla territorial de l'Alt Pirineu i Aran es va plantejar d'inici, en el moment de començar a treballar, com a objectius propis i consubstancials del Pla.

A l'hora de concretar aquests objectius ambientals, s'ha donat compliment a l'annex I de la Directiva 2001/42/CE que estableix que caldrà definir els objectius de protecció ambiental fixats en els àmbits internacional, comunitari o de l'Estat que guardin relació amb el pla o programa i que estableix que caldrà concentrar-se en aspectes com la biodiversitat, la població, la salut humana, la fauna i la flora, la terra, l'aigua, l'aire, els factors climàtics, els béns materials i el patrimoni cultural (que inclou el patrimoni arquitectònic i arqueològic, el paisatge i les seves interrelacions).

D'aquesta manera, després d'un buidat dels objectius i directrius de les principals estratègies i normatives internacionals, estatals i catalanes en matèria de medi ambient i de desenvolupament sostenible, s'ha realitzat un doble treball:

- 3.1. La identificació d'aquells objectius ambientals i obligacions jurídiques que poden ser abordats pel planejament territorial, aquells sobre els quals l'ordenació territorial pot tenir incidència positiva o negativa.
- 3.2. La identificació d'aquells objectius ambientals que són especialment significatius o rellevants en l'àmbit territorial concret de l'Alt Pirineu i Aran.

Com es veurà en el capítol següent del present informe, ha estat respecte els objectius ambientals seleccionats que s'ha avaluat, posteriorment, el Pla territorial.

3.1. Obligacions jurídiques en matèria de biodiversitat, sòl, aigua, aire, clima i paisatge sobre les quals el planejament territorial té capacitat d'incidència.

Abans d'entrar en el buidat de les estratègies i normativa que defineixen el marc d'objectius en matèria de biodiversitat, aigua, medi ambient atmosfèric, sòl, canvi climàtic i paisatge, convé recordar que el "VI Programa de medi ambient de la Unió Europea" defineix quatre àrees d'actuació prioritàries:

- Intentar resoldre el canvi climàtic.
- Protegir i restaurar el funcionament dels sistemes naturals i detenir la pèrdua de biodiversitat en la Unió Europea i al món i protegir els sòls contra l'erosió i la contaminació.
- Aconseguir prou nivell de qualitat ambiental perquè les concentracions de contaminants d'origen humà, inclosos diferents tipus de radiació, no comportin efectes ni riscos significatius sobre la salut humana; política centrada en el principi de precaució i de prevenció de riscos.
- Aconseguir que el consum de recursos renovables i no renovables no superi la capacitat de càrrega del medi ambient; dissociar el consum de recursos i el creixement econòmic mitjançant un augment notable de l'eficiència dels recursos, la desmaterialització de l'economia i la prevenció de la generació de residus.

Dins les quatre àrees prioritàries, el planejament territorial semblaria tenir major capacitat d'incidència en les dues primeres i, per aquesta raó, el Pla territorial es marca entre els seus objectius ambientals:

- *El fre i la minimització del canvi climàtic*
- *El garantir el funcionament dels sistemes naturals*
- *El detenir la pèrdua de biodiversitat*
- *La protecció dels sòls*

3.1.1. Obligacions en matèria de biodiversitat

Els principis de la lluita global contra la pèrdua de la diversitat biològica es troben resumits en diverses estratègies i convenis entre els quals l'Estratègia global per a la conservació de la biodiversitat, el Conveni de Rio sobre la diversitat biològica, l'Estratègia paneuropea per a la diversitat biològica, l'Estratègia de la Unió Europea per a la biodiversitat o l'Estratègia espanyola per a la conservació de la biodiversitat.

A Catalunya existeix un esborrany d'Estratègia catalana per a la conservació i l'ús sostenible de la diversitat biològica elaborat pel Departament de Medi Ambient i Habitatge de la Generalitat de Catalunya amb la col·laboració de la Institució Catalana d'Història Natural. L'Estratègia catalana comparteix els grans objectius del corpus jurídic internacional però els concreta i adequa a la situació i les especificitats pròpies de Catalunya. La proposta vol ser d'aplicació al conjunt de la matriu territorial i no solament als espais naturals protegits i pretén integrar les consideracions en matèria de biodiversitat al conjunt de les polítiques de desenvolupament territorial i econòmic. En tot cas, el seu objectiu bàsic i central és el d'invertir la tendència actual de pèrdua de la diversitat d'ecosistemes, d'espècies i de dotacions genètiques que configuren la diversitat biològica de Catalunya.

L'Estratègia catalana s'estructura en 12 eixos d'actuació prioritaris:

- L'adequació de les estructures administratives i els instruments legislatius als objectius de conservació i ús sostenible de la diversitat biològica.
- La integració de la conservació i l'ús sostenible de la diversitat biològica en les polítiques sectorials i intersectorials de l'Administració de la Generalitat.
- La millora dels incentius a la conservació de la biodiversitat i l'eliminació dels desincentius.
- La valoració i la gestió de la diversitat biològica, per part de les comunitats locals, com un component essencial de la qualitat de vida dels seus ciutadans.
- La promoció d'un compromís social per a la conservació i l'ús sostenible de la diversitat biològica mitjançant l'educació, la formació i la sensibilització de la societat catalana en relació amb la importància i significació d'una i altra.
- El reforçament del sistema d'àrees protegides de Catalunya.
- La garantia de la conservació i la recuperació de les espècies amenaçades.
- La millora de la coherència territorial d'hàbitats i poblacions.
- La protecció de la diversitat biològica ex situ.
- L'ús sostenible dels recursos genètics i el repartiment equitatiu dels beneficis que en resulten.
- La incentivació de la investigació i l'intercanvi d'informació.
- L'impuls a la cooperació internacional per a la conservació i l'ús sostenible de la biodiversitat principalment en aquells països o territoris que suporten més notòriament la petjada ecològica de la societat catalana.

D'aquests 12 àmbits, aquells objectius en els quals el planejament territorial sembla tenir major capacitat d'incidència en positiu o en negatiu són:

- *Integrar la conservació i l'ús sostenible de la diversitat biològica en les polítiques sectorials i intersectorials de l'Administració de la Generalitat*
- *Integrar els condicionaments de la conservació i l'ús sostenible de la biodiversitat en la planificació territorial i el planejament urbanístic*
- *Garantir les connexions biològiques entre els espais del Pla*
- *Fomentar la creació de xarxes locals d'àrees naturals protegides*
- *Garantir la permeabilitat ecològica del territori per tal de facilitar els processos de desplaçament i dispersió de les espècies*
- *Mantenir globalment la conservació dels tipus d'hàbitats, amb especial atenció als endèmics, rars o amenaçats*

3.1.2. Obligacions en matèria d'aigua

En matèria d'aigua, és la Directiva 2000/60/CE del Parlament Europeu i del Consell de 23 d'octubre de 2000, per la que s'estableix un marc comunitari d'actuació en l'àmbit de la política d'aigües, la que marca els objectius ambientals on el planejament territorial pot tenir incidència i que són, especialment:

- *Prevenir el deteriorament addicional i protegir i millorar l'estat dels ecosistemes aquàtics i dels ecosistemes terrestres i zones humides directament dependents dels ecosistemes aquàtics.*
- *Promoure un ús sostenible de l'aigua basat en la protecció a llarg termini dels recursos hídrics disponibles.*
- *Protegir i millorar el medi aquàtic, entre d'altres formes.*
- *Reduir de forma significativa la contaminació de les aigües subterrànies i evitar noves contaminacions.*
- *Contribuir a pal·liar els efectes de les inundacions i les sequeres.*
- *Protegir les aigües territorials i marines.*

3.1.3. Obligacions en matèria de medi ambient atmosfèric

La Directiva 96/62/CE del Consell, de 27 de setembre de 1996, sobre avaluació i gestió de la qualitat de l'aire ambient té com a objectiu general definir els principis bàsics d'una estratègia comuna dirigida a: definir i establir els objectius de qualitat de l'aire ambient a la Comunitat per evitar, prevenir o reduir els efectes nocius per a la salut humana i per al medi ambient en el seu conjunt; per avaluar, basant-se en mètodes i criteris comuns, la qualitat de l'aire ambient als estats membres; per disposar d'informació adequada sobre la qualitat de l'aire ambient i procurar que el públic tingui coneixement de la mateixa, entre d'altres coses amb l'indici d'alerta; i, finalment, per mantenir una bona qualitat de l'aire ambient i millorar-la quan sigui necessari.

Entre els objectius de la directiva, aquells sobre els quals el planejament territorial sembla tenir major capacitat d'incidència, en positiu o en negatiu, són:

- *Evitar, prevenir o reduir els efectes nocius per a la salut humana i pel medi ambient de la contaminació de l'aire.*
- *Mantenir una bona qualitat de l'aire ambient i millorar-la quan sigui necessari.*

3.1.4. Obligacions en matèria de sòl

No existeix cap document amb implicacions legals ni cap estratègia aprovada sobre el sòl. En l'àmbit de la Unió Europea, no obstant això, existeix una Comunicació de la Comissió al Consell, el Parlament Europeu, el Comitè econòmic i social i el Comitè de les regions (COM/2002/0179 final, no publicada al DOCE) titulada "Cap a una estratègia temàtica per a la protecció del sòl". En base a aquest document, es detecten determinats objectius sobre els quals el planejament territorial sembla tenir capacitat d'incidència, en positiu o en negatiu, i que són els següents:

- *Protegir el sòl dels processos de degradació: erosió, desertificació, pèrdua de matèria orgànica, contaminació, segellat, compactació, reducció de la seva biodiversitat, salinització i inundació i esllavissament.*
- *Gestionar de forma sostenible els recursos del sòl.*
- *Aplicar restriccions a les zones amb problemes relacionats amb l'erosió, la salinització, les inundacions i l'esllavissament de terres.*
- *Protegir les terres dotades d'un valor primordial des del punt de vista agrari.*

Aquesta comunicació destaca que l'ordenació del territori pot tenir un paper important en la protecció dels recursos edàfics, limitant el segellat del sòl i fent que en les decisions relatives a l'ús del sòl es tinguin en compte les seves característiques (per exemple, el risc d'erosió).

3.1.5. Obligacions en matèria de canvi climàtic

Existeixen, en aquesta matèria, diversos convenis i protocols internacionals i europeus entre els quals el Conveni marc de les Nacions Unides sobre el canvi climàtic, el Protocol de Kyoto per al citat conveni o l'Estratègia europea sobre el canvi climàtic que marquen els objectius en la lluita contra el canvi climàtic i en la prevenció dels seus efectes adversos. També el Llibre Blanc del Transport i els Principis per al Desenvolupament Sostenible del Consell d'Europa fan èmfasi en la importància del reequilibri dels modes de transport per a un desenvolupament més sostenible.

A Catalunya, davant la incertesa dels potencials efectes d'aquest fenomen, el Govern de la Generalitat ha promogut una Estratègia catalana sobre el canvi climàtic i que es basa en:

- Un inventari permanent d'emissions de diòxid de carboni.
- Una xarxa temàtica contra el canvi climàtic.
- Una estratègia per a la implantació de l'energia eòlica a Catalunya.
- Uns programes d'eficiència energètica al sector industrial i domèstic.
- Un programa de recuperació i tractament dels gasos d'abocador.
- El foment dels biocombustibles.
- El posicionament de Catalunya davant els sistemes de compravenda d'emissions.
- Un programa d'impuls i foment de la mobilitat sostenible.
- Un programa d'educació ambiental i informació.
- Un programa de foment dels vehicles lliures de benzina.
- La incorporació de l'estratègia com un dels eixos principals de l'Agenda 21 de Catalunya
- La creació d'una comissió catalana del canvi climàtic.

Les línies d'actuació en les quals el planejament territorial pot tenir major capacitat d'incidència són les següents:

- *Increment de l'ús d'energies netes i renovables, especialment l'eòlica, com a mesura essencial en la lluita contra el canvi climàtic.*
- *Millora de l'eficiència energètica, especialment en el sector del transport.*
- *Foment de la mobilitat sostenible: un planejament territorial que incorpori els criteris de mobilitat sostenible i que penalitzi els escenaris que augmentin la mobilitat obligada.*
- *Promoció del transport públic i d'altres sistemes de transport que permetin reduir les emissions de gasos amb efecte d'hivernacle.*
- *Mesures de precaució per preveure, prevenir o reduir al mínim les causes del canvi climàtic i mitigar-ne els efectes negatius.*
- *Protecció i millora dels embornals i els dipòsits dels gasos amb efecte hivernacle.*
- *Reducció de les emissions de gasos amb efecte d'hivernacle.*

3.1.6. Obligacions en matèria de paisatge

El Conveni europeu del paisatge té com a objectius el foment de la protecció, la gestió i la planificació del paisatge, i l'organització a escala europea en qüestions paisatgístiques.

A Catalunya la Llei 8/2005, de 8 de juny, de protecció, gestió i ordenació del paisatge, promou el reconeixement, la protecció, la gestió i l'ordenació del paisatge per tal d'harmonitzar la preservació dels seus valors patrimonials, culturals i econòmics amb un desenvolupament sostenible.

La Llei es basa en els principis d'actuació següents:

- La necessitat d'afavorir l'evolució harmònica del paisatge d'acord amb els conceptes d'utilització racional del territori, de desenvolupament urbanístic sostenible i de funcionalitat dels ecosistemes.
- La preservació, mitjançant l'establiment de mesures protectores del paisatge, del dret dels ciutadans a viure en un entorn culturalment significatiu.
- El reconeixement que el paisatge és un element de benestar individual i col·lectiu que, a més de valors estètics i ambientals, té una dimensió econòmica, cultural, patrimonial i identitària.

- La consideració dels efectes sobre el paisatge de qualsevol actuació d'ordenació i gestió del territori, i de l'edificació.
- La necessitat de la cooperació entre les diferents administracions públiques en l'elaboració de les polítiques de paisatge.
- La promoció de polítiques de concertació pública i privada en l'adopció d'instruments i en les decisions sobre el paisatge.
- La promoció de la col·laboració de la iniciativa pública i privada en l'impuls d'actuacions, l'adopció d'instruments i la presa de decisions sobre el paisatge.
- La impulsió de la participació en les polítiques de paisatge dels agents socials, professionals i econòmics, especialment dels col·legis professionals, les universitats, les associacions de defensa de la natura i els representants de les organitzacions empresarials i sindicals.
- El foment de la formació en matèria de paisatge.

Els objectius que emanen d'aquests documents sobre els quals el planejament territorial té major capacitat d'incidència són els següents:

- *Protegir, gestionar i planificar el paisatge per millorar-lo i/o preservar-lo.*
- *Integrar el paisatge en les polítiques de planificació*
- *Millorar el coneixement dels paisatges propis.*
- *Mantenir tant els hàbitats i la biodiversitat com els paisatges semi-naturals.*

3.2. Objectius ambientals per al Pla territorial de l'Alt Pirineu i Aran.

De la diagnosi ambiental es desprenen una sèrie de valors i tendències preocupants que són la font dels objectius ambientals concrets per a aquest àmbit territorial.

Els objectius ambientals que s'han pres en consideració en el Pla territorial de l'Alt Pirineu i Aran i que han estat, com es veurà en el capítol següent, la base per a l'avaluació de les propostes del Pla són els que segueixen. En el cas del vector ambiental "aire" no es planteja cap objectiu específic atesa la bona qualitat del medi ambient atmosfèric a la regió.

3.2.1. Biodiversitat:

L'àmbit de l'Alt Pirineu i Aran té una gran extensió d'espais oberts, de sòl no urbanitzable, molt poc ocupat i fragmentat, és a dir, molt natural i amb un baix grau d'antropització. És un àmbit amb una gran riquesa d'hàbitats i espècies, entre les que se'n troben de rares dins el context català i exclusives d'aquest territori. Té una gran superfície d'espais naturals protegits que ecològicament estan força interconnectats. Tanmateix en l'actualitat aquests connectors no es troben protegits específicament. És per aquest motiu que es plantegen els següents objectius:

Objectiu ambiental 1: Protegir els espais naturals de valor intrínsec a escala nacional, regional i comarcal i garantir la seva connexió territorial i ecològica mitjançant un sistema d'espais oberts de protecció especial.

Objectiu ambiental 2: Garantir la permeabilitat ecològica del conjunt de la matriu territorial.

3.2.2. Sòl:

Entre les tendències que preocupen ambientalment en aquest territori hi ha l'excessiu pes del sector de la construcció, una economia massa basada en el consum de sòl. La pressió urbanística concentrada sobre els estrets corredors de fons de vall, l'extensió de les edificacions per a població no resident i el creixement de teixits especialitzats en algunes comarques ha portat a plantejar l'objectiu següent:

Objectiu ambiental 3: Ser eficients en el consum de sòl, essent el sòl planer de fons de vall especialment escàs dins l'àmbit.

El sector agrosilvopastoral ha modelat durant molt de temps aquest àmbit i és una peça clau en la gestió dels extensos espais oberts de l'Alt Pirineu i Aran. Aquesta gestió té implicacions ambientals importants (diversitat d'hàbitats) i socioeconòmiques (recurs turístic del paisatge). Atinent la davallada sostinguda del sector primari es planteja l'objectiu següent:

Objectiu ambiental 4: Afavorir l'activitat del sector agrosilvopastoral en tant que gestor principal del territori.

La protecció dels sòls més productius o útils des del punt de vista agropequari no sols afavoreix l'objectiu anterior si no que és un criteri de sostenibilitat a llarg termini perquè garanteix futurs usos del sòl avui no previstos. Per això es planteja l'objectiu següent:

Objectiu ambiental 5: Protegir els sòls de major valor per a l'agricultura i la ramaderia extensiva.

L'Alt Pirineu i Aran s'ha diagnosticat com un àmbit molt forestal i on el bosc realitza funcions molt importants en el cicle del carboni i de l'aigua; és també de gran rellevància per a moltes espècies de flora i fauna protegides, escasses en el conjunt català o en perill d'extinció. Per això es proposa:

Objectiu ambiental 6: Protegir el sòl forestal de valor per raons de biodiversitat, protecció del sòl i funcions hidrològiques.

Ha quedat palesa la morfologia abrupta de l'àmbit. La presència de cursos fluvials importants, l'estretor de les valls i els forts pendents han estat les raons per les que s'ha inclòs l'objectiu següent:

Objectiu ambiental 7: Deixar lliures les zones subjectes a majors riscos naturals, especialment pel que fa a inundacions, esllavissades i allaus.

3.2.3. Aigua:

L'Alt Pirineu i Aran és un àmbit amb un estat ecològic dels cursos fluvials molt bo i una disponibilitat d'aigua gran. Aquesta abundància del recurs no significa que no calgui marcar-se objectius respecte l'aigua, sinó que, com estableix la Directiva 2000/60/CE, cal que el planejament sigui compatible amb un ús sostenible de l'aigua i l'equip redactor ha plantejat dos objectius en aquest sentit:

Objectiu ambiental 8: Afavorir les formes d'implantació urbanística en el territori menys consumidores d'aigua i que facilitin la prestació de serveis d'abastament i depuració.

Objectiu ambiental 9: Protecció de les zones actives en el cicle de l'aigua: capçaleres hidrogràfiques, zones de recàrrega d'aqüífers, zona fluvial i sistema hídric en general.

3.2.4. Canvi climàtic:

L'estructura més o menys mixta pel que fa als usos dels teixits urbans i l'estructura nodal del sistema d'assentaments comporta diferències molt grans quant a generació de mobilitat obligada i, per tant, quant a emissió de gasos amb efecte d'hivernacle. A més, en un territori on la neu és un recurs econòmic important, preocupa la davallada dels dies d'innivació i l'increment de risc d'allaus que els escenaris futurs de canvi climàtic pronostiquen per a Catalunya. És per aquests motius que es plantegen els objectius ambientals següents:

Objectiu ambiental 10: Frenar el creixement de la mobilitat obligada.

Objectiu ambiental 11: Afavorir modes de transport més eficients per no incrementar les emissions de gasos amb efecte d'hivernacle.

Objectiu ambiental 12: Preparar la regió per mitigar els efectes negatius del canvi climàtic.

3.2.5. Paisatge:

L'Alt Pirineu i Aran té un atractiu paisatgístic molt important que cal preservar. Una de les tendències identificades és la pèrdua dels paisatges rurals, relacionada, com ja s'ha comentat, amb la davallada del sector agro-silvo-pastoral. En l'àmbit paisatgístic, a més de l'objectiu 4 ja esmentat, s'ha plantejat el següent objectiu específic:

Objectiu ambiental 13: Protegir els paisatges d'excel·lència i donar directrius paisatgístiques per al conjunt del territori.

Cal destacar que l'avaluació de les propostes del Pla es realitzarà de forma prioritària respecte els objectius que es consideren més rellevants en aquest àmbit: els referents a la protecció urbanística del sòl per raó dels seus valors i les seves funcions, a l'eficiència ambiental de l'estructura d'assentaments urbans i a l'activitat del sector agrosilvopastoral.